

**Aportacions del
Consell Escolar de Catalunya
al Pacte Nacional per a l'Educació**

Abril, 2005

Índex

Presentació.....	3
Introducció.....	4
Breu presentació dels àmbits analitzats.....	5
1. Professorat.....	8
1.1. Valoració global.....	8
1.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya.....	9
1.3. Propostes.....	12
2. Autonomia de centres.....	14
2.1. Valoració global.....	14
2.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya.....	14
2.3. Propostes.....	18
3. Igualtat d'oportunitats i llibertat d'ensenyament en el marc del servei públic educatiu.....	23
3.1. Valoració global.....	23
3.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya.....	24
3.3. Propostes.....	28
4. Família i educació.....	30
4.1. Valoració global.....	30
4.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya.....	31
4.3. Propostes.....	36
5. Coresponsabilitat dels ajuntaments amb l'educació.....	40
5.1. Valoració global.....	40
5.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya.....	41
5.3. Propostes.....	42

Presentació

El document que resumeix les aportacions del Consell Escolar de Catalunya al Pacte Nacional per a l'Educació està subdividit en sis parts.

A la introducció es justifica la necessitat del Pacte com a pas previ a l'elaboració d'una Llei Catalana d'Educació. Generar una norma estable i orientada a les necessitats reals de la societat exigeix un esforç mancomanat de tots. Obrir un gran debat per fixar-ne les claus, es considera que ha estat un encert. S'assenyala també la importància d'aprofitar el context d'oportunitats que s'ha produït.

A continuació, es presenta breument cada un dels apartats corresponents als cinc eixos del Pacte del Tinell, i que van servir de base als experts per elaborar les seves reflexions inicials. S'ha mirat de recollir les idees força de cada eix que han sorgit en els debats del Consell i també oferir un visió global del conjunt dels elements del Pacte.

El nucli central del document és el resultat del treball d'estudi i reflexió que el Consell Escolar de Catalunya ha efectuat. Cada un dels cinc documents dels experts ha estat analitzat per separat i, després dels debats corresponents, les aportacions s'han estructurat a partir de tres apartats de naturalesa diferent:

- En primer lloc, es fa una valoració global de les aportacions dels experts, en la qual s'assenyalen fonamentalment les principals aportacions i mancances i es mira, quan escau, d'emetre judicis valoratius sobre aquestes.
- En segon lloc, s'explicita la posició del Consell respecte del tema objecte de l'apartat. En aquest cas, s'intenta reflectir els punts de coincidència i de divergència en relació amb el document dels experts
- Finalment, es detallen les propostes concretes del Consell per al Pacte, que inclouen aquelles dels experts amb les quals s'està bàsicament d'acord i d'altres afegides derivades de l'anàlisi del Consell.

Cal fer una lectura dels cinc documents per tenir una visió global de l'aportació del Consell, ja que hi ha qüestions que figuren en més d'un.

Introducció

Les societats avançades mostren la seva capacitat d'adaptació a les noves realitats en la manera com gestionen les seves crisis i com rendabilitzen les seves oportunitats.

És evident que el nostre sistema educatiu està immers en un procés que es pot qualificar de crític i que cal procedir a modificar alguns dels principis i elements que el configuren, la qual cosa és una tasca complexa que s'ha d'abordar amb realisme i prudència, però també amb una important dosi d'il·lusió i coratge.

En l'escenari social es donen, possiblement per primera vegada des de fa anys, tots els elements afavoridors per entrar amb força en el tipus de cultura de canvi que la situació demana. Desaprofitar el context d'oportunitats actual seria una irresponsabilitat greu que la comunitat educativa no es pot permetre.

Acceptar el repte d'arribar a un gran pacte per a l'educació, que ha d'afavorir la definició d'un marc normatiu propi per a Catalunya, comprensiu, funcional i estable hauria de ser, sens dubte, la nostra prioritat màxima.

Cal, però, no ignorar les dificultats que comportarà el procés. L'èxit no dependrà únicament dels coneixements que serà necessari esmerçar per tal d'orientar adequadament els problemes sorgits del canvi mateix. Serà precís també crear espais de trobada entre els actors fonamentalment implicats, des dels quals, en un clima de confiança i complicitat, construir d'una manera gradual i continuada el millor futur educatiu possible per a tots.

Una vegada acabada la primera fase de consulta i participació, es demana al Departament d'Educació que defineixi la segona fase del Pacte amb objectius concrets, avaluable i quantificables, i que les negociacions entre els agents socials i econòmics i el Govern permetin arribar a acords que facin avançar en la qualitat de l'educació.

Finalment, l'efectivitat del Pacte Nacional per a l'Educació, i de la legislació que se'n derivi, dependrà del fet que la Generalitat pugui exercir les seves competències plenes en matèria d'ensenyament. En cas de mantenir-se en el futur la invasió competencial de l'Estat mitjançant legislació orgànica de caràcter bàsic manifestament expansiva, s'estaria dificultant, si no impedit, la capacitat i l'exercici del pacte de la comunitat educativa catalana.

Breu presentació dels àmbits analitzats

El primer dels grans eixos es refereix al professorat, que constitueix el nucli vertebrador de qualsevol dinàmica de canvi educatiu; sense ell, el desenvolupament i la innovació del sistema són senzillament impensables.

S'entén que, a més d'establir un perfil professional del docent construït al voltant d'un conjunt de trets i característiques personals, cal tenir present que es tracta d'un professional que mitjançant processos formatius, ben articulats i perfectament integrats amb la pròpia pràctica docent, pot aprendre i desenvolupar-se com a persona, com a docent i com a agent del canvi.

Aquesta visió professional del professorat implica reforçar les idees de treball en equip, d'interrelació dels processos de formació amb les necessitats del centre i del sistema, de flexibilització administrativa i de dignificació de la tasca docent.

Cal avançar, en definitiva, cap a un model de professorat basat en les competències personals i professionals, autoexigent, cooperatiu, atent al desenvolupament de l'alumnat i compromès amb els processos de millora de la qualitat del sistema. Per tot això, prenen una especial importància l'actualització de la formació inicial i permanent del professorat i la revisió de l'accés a la funció docent.

El segon àmbit aborda un dels eixos més complexos inclosos al Pacte: l'autonomia dels centres. El centre és l'escenari on es produeixen les interaccions més significatives entre els diferents agents que operen en el sistema educatiu i, consegüentment, és on es produeix, en definitiva, el procés de transformació de l'educació en la cerca de nous espais de qualitat.

Així el centre no pot complir les seves funcions si no és mitjançant un procés progressiu d'exercici de la seva actuació autònoma. L'autonomia ha de possibilitar que els centres educatius esdevinguin organitzacions intel·ligents en el sentit que aprenen de la pròpia experiència, amb autoconsciència de les necessitats i les demandes de l'entorn, la qual cosa comporta responsabilitzar-se de les accions.

Aquestes necessitats, com també els objectius a assolir, han de quedar definits en el projecte pedagògic i curricular. Les propostes i les accions a desenvolupar també han d'estar-hi emmarcades i s'han de concretar en plans específics.

La singularització dels centres és absolutament necessària per atendre la diversitat de l'alumnat i adaptar-se al medi. Permet flexibilitzar el sistema i possibilita la creació de xarxes d'escoles unides per projectes comuns i compromeses en la millora sistemàtica de la educació en un territori concret. Implica també l'acceptació de la diversitat de centres i el rebuig de la uniformitat. La complexitat social exigeix, en definitiva, respostes educatives plurals. En tot cas, representa una nova manera més rica i

variada d'establir el model relacional entre els centres mateixos i entre els centres i les administracions.

El tercer eix, anomenat *Igualtat d'oportunitats i llibertat d'ensenyament en el marc del servei públic educatiu* semblava a priori, que era el que més dificultats presentava per arribar a acords. Tot i així, s'ha pogut constatar que hi ha un conjunt de principis bàsics en els quals hi ha una important confluència de criteris.

Es considera especialment positiu emmarcar en el servei públic educatiu la totalitat de centres finançats amb fons públics, de manera que es presti en un marc simultàniament respectuós amb la llibertat d'ensenyament, d'una banda, i la igualtat d'oportunitats, d'una altra, i adquireixi totes les connotacions d'un servei d'utilitat i caràcter públic.

Reequilibrar continuadament els principis que conformen la llibertat d'ensenyament i la igualtat d'oportunitats és un exercici enriquidor, que ajuda a entendre la realitat educativa d'una manera més àmplia i a interpretar els fets més profundament i, en conseqüència, a derivar decisions més justes.

Cal promoure mirades positives respecte a les dues xarxes del sistema, reconèixer les seves aportacions i entendre que la seva existència s'inscriu en el marc de pluralitat i flexibilitat del sistema.

Cal, però, dotar-les de tot allò que precisen per poder complir amb els principis i les condicions que s'hauran d'exigir en el futur al sistema educatiu en general i a cadascun dels centres en particular, sempre d'acord amb les necessitats i les característiques diferencials dels centres. Garantir el dret a l'educació de tothom des de principis d'igualtat, equitat, justícia i cohesió social demana esmerçar esforços i recursos per part de la societat i les administracions, i compromís social i implicació educativa per part dels professionals.

El quart eix tracta de les relacions entre escola i família i planteja fonamentalment la necessitat de conjuntar els esforços de famílies, escola i territori per mirar de trobar respostes als nous desafiaments educatius.

Les famílies es veuen desbordades en les seves possibilitats per educar d'una manera més integral els seus fills i necessiten la col·laboració de l'escola i de les administracions per tractar de conciliar la seva realitat amb les noves exigències de la societat.

La complexitat social demana un esforç mancomunat entre els tres àmbits esmentats, però cal definir el sistema de relacions que s'establirà, el repartiment de responsabilitats i com afrontar el cost que suposarà l'ampliació dels límits de l'educació reglada, fins ara bàsicament circumscrita als horaris escolars.

Finalment el cinquè eix planteja el tema de la coresponsabilització dels ajuntaments amb l'educació. El principi que cal acostar al màxim als ciutadans la capacitat real d'intervenir en les polítiques educatives és clar i evident, i la necessitat d'incorporar i comprometre les administracions locals en el bon desenvolupament del sistema educatiu és inqüestionable.

Cal establir un nou model relacional entre les administracions basat en el principi de confiança mútua i en la convicció que la subsidiarietat és per damunt de tot una fórmula facilitadora d'una millor interpretació política de les necessitats de la població i promotora d'eficàcia en la prestació dels serveis que es deriven d'aquelles polítiques.

Però, i això seria una de les conseqüències que es derivaria del pacte, serà necessari regular el procés de descentralització i establir els recursos que es necessiten per dur-lo a terme.

Els processos de descentralització s'han de produir d'una manera generalitzada. Els ajuntaments adquireixen competències en aquells àmbits que estan més d'acord amb el conjunt de les seves funcions i les exerceixen autònomament o en concurrència amb el Departament d'Educació. Igualment, la descentralització cap als ens locals s'ha de fer comptant amb l'autonomia dels centres.

El funcionament autònom demana una coordinació més definida i aporta sempre un major enriquiment i millor comprensió dels fets per a tots.

1. Professorat

1.1. Valoració global

El document elaborat per experts i que ha servit de base per a la discussió i el debat recull, en termes generals, interessants plantejaments de futur per als professionals de l'educació. Això no obstant, en nombrosos aspectes és excessivament detallat i proposa qüestions que són més pròpies de les condicions laborals del professorat, les quals han de ser objecte de negociació en altres meses i espais i que, en tot cas, poden formar part d'un futur estatut del docent a Catalunya.

Tant és així que s'ha considerat que el document ha de fer propostes més genèriques i deixar per a la negociació entre l'Administració i els agents socials aquelles qüestions que pertoqui.

El document s'ha estructurat adequadament en sis grans blocs. En primer lloc, tracta globalment **la funció docent**, posant l'accent en els perfils que cal trobar en els professionals. La **formació inicial** es planteja com a element bàsic de la carrera professional, vinculada també als perfils proposats. Els altres blocs fan referència a **l'accés a la professió, la formació permanent i la promoció, la salut laboral i la inspecció educativa**.

Es troba a faltar una introducció que permeti contextualitzar les necessitats derivades de la societat actual, canviant i complexa, i com afecten els docents en la seva tasca diària. Caldria identificar els principals reptes i demandes als quals l'educació ha de fer front i constatar quin perfil professional es demana als docents per encarar-los en les millors condicions, situant en el seu punt just què pot fer el professorat i sense demanar impossibles.

En alguna part del document s'aprecia una certa prevenció respecte als docents, concretament per l'ús d'expressions com "ha de ser una persona moralment fiable", que caldria suprimir. Per contra, es troba a faltar la idea que convé involucrar tota la societat en la tasca educativa i revaloritzar la funció docent.

Pel que fa al llenguatge emprat en el document, caldria posar-lo al dia i parlar d'"àrees" i no de "matèries", de "coordinació" i no d'"orientació" en referir-se als especialistes, i de "cap de departament" i no de "seminari".

Es demana que en fer propostes sobre el professorat es tinguin en compte tant els docents de l'ensenyament públic com els del concertat. En aquest sentit, es considera

oportú que les propostes que es realitzen en el document del grup de treball “Igualtat d’oportunitats i llibertat d’ensenyament en el marc del servei públic educatiu” relatives al professorat siguin recollides en aquest document.

Finalment, en l’actual context de canvis legislatius a nivell estatal, es constata la necessitat d’avançar cap a un nou marc normatiu que garanteixi la viabilitat de les propostes que es formulen per millorar el sistema educatiu català d’acord amb la seva realitat i les seves necessitats.

1.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya

La funció docent

Pel que fa al perfil del professional docent, hi ha força unanimitat en el sentit que el document esbossa correctament què s’espera dels docents, tot i que es considera un catàleg incomplet. Per exemple, no hi figura el concepte de seguiment i acompanyament personal i acadèmic de l’alumne, ni tampoc cap referència a l’exigència amb un mateix.

L’educació té una dimensió clarament col·lectiva i no correspon de manera exclusiva al professorat, sinó també a molts altres actors que hi juguen un paper destacat.

Es considera imprescindible reforçar la idea del treball en equip en el mateix centre, en el sentit que el desenvolupament de la feina diària del professor comporta necessàriament interrelacions amb la resta de docents, amb altres professionals de l’educació, i també amb les famílies i els serveis educatius i socials de l’entorn. Per tant, convé destacar que la cooperació és un dels factors clau del nostre model de funció docent.

Es valora positivament la referència al model pedagògic obert i innovador, adaptable a les noves circumstàncies. També ha estat ben acollida la incorporació de la cultura de la mediació i la negociació en l’estratègia dels docents, que es considera un canvi important.

Formació inicial per a l’accés a la professió docent

Pel que fa a la formació inicial és important destacar la base pedagògica i les habilitats i aptituds que la pràctica professional demana, com també l’exigència d’una base comuna per a tots els docents, adaptada a l’etapa educativa en què exerceixin. Aquesta formació inicial ha de preveure els nous reptes del sistema educatiu ja que els docents han d’adaptar-se constantment a les noves circumstàncies. Seria desitjable una major coordinació entre el Departament d’Educació i el d’Universitats en aquesta matèria.

S'aposta clarament per l'existència d'un mateix nivell de titulació per a tots els docents d'infantil, primària o secundària, amb les especificitats que correspongui, i per un model de grau i postgrau d'especialització docent, amb un fort component de pràctiques, ja que es consideren un element clau de la formació inicial. S'ha constatat la conveniència que el primer any d'exercici professional sigui tutoritzat, en termes de seguiment i acompanyament de l'actuació del docent, i és així com s'ha entès la proposta que conté el document d'experts sobre el curs d'inducció.

En coherència amb aquest plantejament relatiu a les titulacions, caldrà estudiar la situació de les persones que tindran títols anteriors als graus i postgraus i preveure un període de transició i mecanismes que no perjudiquin els qui ja tinguin la carrera acabada i el CAP o el CQP

Accés a la funció pública docent per concurs-oposició

El Pacte Nacional per a l'Educació hauria de recollir la proposta d'un nou sistema d'accés a la funció pública docent, atès que l'actual model es considera superat i es basa únicament en els coneixements adquirits. Cal valorar adequadament aspectes qualitius de caire didàctic i de pràctica docent. A més, en el marc de l'Estatut del docent a Catalunya caldria impulsar mesures que permetin superar la rigidesa de l'actual sistema de provisió de llocs de treball.

Sembla oportú que el Pacte inclogui una referència a l'experiència docent prèvia del professorat, en el sentit que, un cop sigui avaluada positivament, es tingui en compte per a l'accés a la funció pública, però sense entrar en majors concrecions que ja s'abordaran a les meses de negociació corresponents.

En l'accés a la docència dels aspirants a interins o substituïts, cal preveure fórmules que permetin valorar les seves aptituds per a l'exercici professional, més enllà de la seva titulació. La realització d'una entrevista prèvia a la incorporació a la docència podria contribuir a l'acompliment dels objectius esmentats.

Participació del centre en la provisió de places docents

El Pacte ha de reforçar el concepte de projecte educatiu de centre i preveure mecanismes que permetin una major participació dels centres docents. Aquest seria un excel·lent exponent de l'autonomia de centre: que, a partir del projecte propi, tingui la possibilitat de definir els perfils professionals d'un nombre significatiu del conjunt del professorat, mitjançant un procediment públic i transparent a càrrec de l'Administració i el centre mateix, amb avaluacions posteriors de les quals dependrà la consolidació de l'equip.

Formació i promoció

Pel que fa a la formació permanent, s'ha trobat a faltar més èmfasi en la formació al propi centre i a la interrelació amb la promoció professional. Cal incorporar la detecció de les necessitats formatives i l'existència d'un pla propi de formació de cada centre, indispensable per tirar endavant el projecte curricular. Paral·lelament es pot promoure la participació en els plans de formació de zona.

S'ha de reflectir que la formació permanent ha de respondre a les necessitats que la societat va demanant al professorat, tant de caire científic i d'actualització de coneixements, com de caire pedagògic. Es pot insistir més en la necessitat que el professorat es mantingui al dia en la seva disciplina.

Es considera molt interessant el plantejament d'una promoció professional que tingui en compte el desenvolupament de l'activitat ordinària del docent en el mateix centre, sense haver de canviar de nivell d'ensenyament i sense haver d'abandonar el lloc de treball ocupat. Es valora positivament que es reconegui el treball a l'aula.

En canvi, algunes de les propostes recollides en el document d'experts no es poden considerar com a incentius (ser professor tutor de pràctiques, possibilitat d'accedir a la funció inspectora). Pel que fa a les propostes relatives al sistema retributiu docent, haurien de ser més genèriques perquè les concrecions s'han de portar a les meses de negociació.

El document hauria de tenir un nou apartat específic sobre mesures que afavoreixen la renovació de les plantilles i per incentivar la incorporació de nous professionals al sistema.

Les funcions de direcció i de coordinació en els centres docents les han d'exercir persones qualificades, vinculades al projecte de centre, amb la formació i l'experiència adequades i amb avaluació positiva de la seva feina, independentment de la seva condició administrativa.

S'ha de preveure quines mesures es promouran adreçades a les persones que no hagin estat avaluades positivament (pla de formació específic per millorar la pràctica docent, orientacions i assessorament, etc.).

Hi ha acord amb la referència que no s'ha d'anar a la creació d'un cos de directors.

La salut laboral del docent

Es valora positivament que es plantegi la qüestió de la salut laboral del docent i caldria també tenir en compte altres condicions personals de salut que no són les estrictament derivades de la pràctica professional. Cal una major flexibilitat i mesures d'integració

progressiva a la feina o a determinades funcions. L'aplicació de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals és indiscutible.

La Inspecció educativa

Respecte a la Inspecció educativa, és convenient plantejar una revisió de les seves responsabilitats, recursos i avaluació a partir d'una reflexió aprofundida sobre el paper clau que pot arribar a desenvolupar, especialment pel que fa a la dinamització de projectes.

Convé situar la Inspecció en el marc global del sistema educatiu i definir bé tasques, funcions i perfils, en el sentit que és qui assessora i dóna suport al professorat, més enllà de la funció merament avaluadora i supervisora.

Si la futura llei d'educació dóna efectivament més valor a l'autonomia de centres, hi haurà també una revaloració d'aquestes funcions d'assessorament i suport de la Inspecció.

1.3. Propostes

- a) Amb l'única excepció de la proposta relativa a la provisió de places als centres públics, la resta són d'aplicació a tots els docents, tant dels centres públics com dels centres concertats.
- b) En el perfil professional dels docents, cal que es faci referència no només a l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, sinó també a l'ús de la llengua catalana i a conceptes com la coeducació, la interculturalitat i la cohesió social, aspectes fonamentals també de la formació inicial.
- c) Cal reconèixer i recollir la importància del treball en equip dels docents en els centres.
- d) Cal negociar un Estatut del docent a Catalunya per poder donar una major autonomia i agilitat a la funció docent.
- e) És necessari introduir canvis en el sistema actual de provisió de places en els centres públics, els quals han de poder definir els perfils professionals que puguin enfortir el seu projecte educatiu i preveure unes determinades places amb aquests perfils.
- f) Cal reconèixer com a necessària la presència d'altres professionals en els centres educatius i establir sistemes per a la seva incorporació, com també avançar en la definició dels seus perfils professionals i condicions laborals.

- g) L'autonomia de centre també ha de servir per poder concretar la formació que es necessita per portar endavant el projecte curricular mitjançant els plans de formació de centre.
- h) La formació s'ha de vincular a les necessitats laborals del professorat i així, per exemple, en el cas de les especialitats de la formació professional o dels interins, cal preveure una formació específica.
- i) Cal definir com es concreta la detecció de necessitats (a través dels centres de recursos pedagògics o d'altres organismes) i com s'avaluen els plans de formació i els resultats de la formació en el centre.
- j) Cal establir mesures complementàries a les millores retributives i se n'han de tenir en compte d'altres, com les reduccions horàries per dedicar aquest temps a exercir altres funcions.
- k) Cal establir que un principi bàsic de la promoció professional és afavorir la docència, i aquest ha de ser l'eix de totes les propostes que es facin sobre el tema.
- l) S'ha de preveure l'accés gradual de noves generacions de docents al sistema educatiu i establir una major flexibilitat perquè el professorat pugui exercir altres funcions a partir d'una determinada edat.
- m) Cal tendir a la igualtat de condicions laborals del personal dels centres, independentment de la seva titularitat.
- n) S'ha de desenvolupar als centres educatius l'aplicació de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals.

2. Autonomia de centres

2.1. Valoració global

El document aborda un dels eixos més complexos inclosos en el Pacte. No obstant això, arriba a la formulació d'un conjunt de propostes que, encara que amb una ordenació diferent, es valoren positivament i s'incorporen en gran mesura al final de la nostra aportació.

A banda d'aquesta consideració positiva inicial, s'entén que el document en el seu conjunt no està ben resolt i hi manca definir d'una manera clara i unívoca el concepte d'autonomia, aclarir les característiques que configuren la seva naturalesa, establir les condicions que legitimen el seu desenvolupament en els centres i concretar més els diferents àmbits en què la seva aplicació té rellevància. Alhora cal destacar la importància d'establir un context de descentralització territorial de l'Administració mateixa.

Amb el document es tracta d'esmenar aquestes mancances, tot introduint les definicions, categories i explicacions que es consideren pertinents.

2.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya

Quant al concepte d'autonomia

S'entén per autonomia la capacitat de decisió dels centres quant a la seva organització, activitat pedagògica i gestió econòmica, que li permeti millorar la qualitat i la capacitat d'adaptar-se a l'entorn i les necessitats socials, generals i personals de l'alumnat. Aquestes necessitats, com també els objectius a assolir, han de venir definits en el projecte pedagògic i curricular. Les propostes i les accions a desenvolupar també hi han d'estar emmarcades i concretar-se en plans específics.

L'autonomia ha de possibilitar centres educatius que esdevinguin organitzacions intel·ligents en el sentit que aprenen de la seva pròpia experiència, amb personalitat pròpia, amb autoconsciència relativa a les necessitats i les demandes del seu entorn i que són responsables de les seves accions.

Els projectes globals de centre han de ser el resultat del consens entre tota la comunitat educativa i representen un compromís de totes les persones que hi estan

implicades. És una expressió de la participació democràtica pel fet que comporta poder manifestar i prendre part en les decisions col·lectives.

L'elaboració dels projectes de centre no s'ha de limitar a una interpretació de la normativa, sinó que ha d'entomar la tria del mètode, la selecció i prioritització de finalitats, la repartició de responsabilitats i funcions entre els agents concrets, les formes de participació social, de responsabilitats i de gestió, els nivells i formes d'avaluació, etc.

Quant a la naturalesa de l'autonomia

L'autonomia que s'ha definit ha de permetre als centres identificar-se i respondre a les necessitats de l'entorn i de la seva comunitat educativa i només ha d'estar limitada pel marc constitucional i democràtic i pels objectius educatius bàsics, com també ha d'estar sotmesa al control social de la comunitat, a l'autoavaluació que aquesta exerceixi i a l'avaluació externa de l'Administració educativa.

L'autonomia és, doncs, necessària per atendre la diversitat de l'alumnat i adaptar-se al medi. És un element de qualitat del sistema educatiu, i el millor camí per avançar cap a una escola més eficaç i eficient en la gestió dels seus recursos i l'assoliment dels seus objectius. Una escola que produeixi cultura i que es posi amb criteri davant de la societat, plenament arrelada al seu entorn i constructora de valors i coneixement.

La societat actual precisa d'aquesta escola autònoma. Els canvis accelerats, els contextos cada vegada d'una major diversitat i complexitat, la necessitat de respondre a noves demandes que s'expliciten amb rapidesa i els nous requeriments socials, reclamen una escola que doni respostes singulars i flexibles, amb uns professionals que actuïn autònomament en el marc d'una escola plenament arrelada a la comunitat en què està inserida.

Això implica l'acceptació de la diversitat de centres i el rebuig de la uniformitat. El professorat ha de superar les reticències existents a exercir l'autonomia per por a la responsabilitat que implica i canviar la cultura de la dependència tan estesa avui. Els diferents sectors de la comunitat educativa han de confiar en la pròpia capacitat per a l'exercici responsable de l'autonomia.

Quant a les condicions d'aplicació

En cap cas s'entén l'autonomia com una desresponsabilització de l'Administració respecte als centres; com una mera desregulació que es limiti a traspasar als centres els problemes més difícils de resoldre, acompanyada d'una inhibició respecte als recursos que cal aportar per fer-la realment possible. L'assignació de recursos ha de garantir uns mínims per a tots els centres, com també recursos específics assignats a partir de l'aplicació de criteris objectius i adaptats a les necessitats de cada un i al seu

projecte, establerts amb criteris de millora, innovació, equitat i compensació de desigualtats.

Avançar en un procés de desenvolupament de la capacitat de funcionament autònom dels centres demana, simultàniament, el desenvolupament d'un conjunt de condicions d'aplicació, com les que a continuació s'esmenten, que són les que han de garantir la legitimitat del procés i la seguretat que s'està construint una veritable cultura de funcionament autònom dels centres en la seva individualitat i del sistema en el seu conjunt.

Participació real en el consell escolar de centre, que és l'òrgan de govern i nucli fonamental de participació i control de la gestió, però acompanyada d'altres fórmules d'implicació de les famílies i l'alumnat en la gestió del centre (delegats d'aula, comissions de treball específiques, etc.) i de dinamització en la relació amb l'entorn (moviments socials i entitats d'educació no formal).

Transparència absoluta, que ha de regular les decisions que es prenen i que han de ser explícites, conegudes i sotmeses a una avaluació per part de la comunitat educativa.

Recursos suficients, tant humans com materials i econòmics. Els centres han de poder participar en la definició de perfils del professorat i de les necessitats de recursos per desenvolupar els seus projectes.

Coordinació externa i interdependència, ja que la voluntat que tenim d'aconseguir una autonomia constructiva i no competitiva ens ha de fer capaços d'establir mecanismes de relació, coordinació i interdependència que vinculin les decisions d'una escola concreta amb les de les escoles del seu territori, els serveis educatius, la comunitat més propera i l'Administració local.

L'autonomia educativa funciona si hi ha projectes i objectius d'escola i si els centres són capaços de desenvolupar els principis de cooperació i coordinació entre ells per afrontar situacions que els afecten col·lectivament, com ara la coordinació primària-secundària, o per optimitzar recursos de zona o per afavorir l'acció integrada dels serveis educatius en el territori. És a dir, l'autonomia i la individualització que això comporta es complementen amb el desenvolupament d'una interdependència entre iguals.

Quant als àmbits d'aplicació

L'autonomia dels centres s'exerceix bàsicament en tres àmbits: **el pedagògic i curricular, l'organitzatiu i l'econòmic o de recursos.**

Àmbit pedagògic i curricular. Els centres han de tenir capacitat de decisió sobre les metes i objectius pedagògics i curriculars que d'una manera específica entenen que han d'aconseguir. Aquestes fites han d'estar recollides en el projecte educatiu de centre i en el projecte curricular. La concreció de com cadascun dels centres planteja el camí que ha de seguir per assolir-les és objecte de la seva planificació estratègica. L'autonomia ha de permetre l'elaboració de projectes propis amb camins propis per assolir-los, que constitueix l'eix dinamitzador que permet adaptar el discurs pedagògic i les demandes curriculars a realitats concretes, vertebrant-les amb el territori.

La planificació estratègica ha d'estar consensuada amb el Departament d'Educació en el marc d'un ampli i profund respecte per l'autonomia del centre, però també avalada per anàlisis tècniques de la qualitat dels projectes i des de principis de sostenibilitat.

Àmbit organitzatiu. Els centres han de poder decidir respecte a la seva estructura organitzativa. Es tracta d'establir uns mínims comuns i deixar flexibilitat d'autoorganització en cada centre, que hauria de quedar recollida i fonamentada en els documents específics. El model de direcció, l'organització dels processos d'ensenyament-aprenentatge i de l'atenció a la diversitat, la participació de la comunitat educativa en els processos interns del centre, l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, la formació i el desenvolupament professional del professorat i la seva avaluació porten a prendre decisions en l'àmbit organitzatiu.

Àmbit dels recursos. L'acceptació de l'autonomia dels centres per establir els seus propis objectius ens porta indefectiblement a considerar també quins recursos financers, humans o materials es fan necessaris per assolir-los. Cal també, incrementar i compartir els recursos i serveis propis de la zona per tal d'optimitzar-ne l'ús.

El nivell d'autonomia està directament relacionat amb el grau de llibertat per gestionar i decidir sobre els recursos assignats pel Departament d'Educació a un centre, tant financers com de crèdit pressupostari o assignació de personal. Complementàriament, el grau d'autonomia d'un centre està també relacionat amb el marge de llibertat per obtenir o generar recursos.

2.3. Propostes

Consideracions generals prèvies

Cal avançar en propostes concretes que puguin ser assumides per tots els sectors de la comunitat educativa, ja que sense el consens entre ells i la seva implicació no és possible avançar. Alhora, calen també propostes de canvis en les polítiques de l'Administració.

Un dels elements que afavoriria una innovació real en les polítiques de l'Administració és que canviessin els marcs competencials vigents en l'actualitat, traspasant a instàncies territorials inferiors, municipals o comarcals, competències en mans de la Generalitat. Aquest procés contribuiria a una visió molt més oberta i flexible de l'estructura del sistema educatiu i, per tant, reforçaria entre tots els sectors educatius la necessitat d'una cultura de l'autonomia. Es reforçaria la idea de l'autonomia amb el propi exemple.

En l'apartat dels recursos es fan evidents les diferències existents entre els centres públics i privats concertats. Aquests darrers compten amb una autonomia de gestió molt més gran i absolutament diferent quant a les dotacions de personal, ja que tenen una total capacitat de selecció del professorat. Així, doncs, algunes de les propostes només seran atribuïbles als centres públics.

Propostes de caràcter general

- a) Cal que tots els centres exerceixin l'autonomia elaborant projectes propis i gestionant els recursos de què disposen.
- b) L'Administració, com a titular dels centres públics, ha d'intervenir quan els centres no exerceixin l'autonomia (no tinguin projecte, o bé no innovin en cap àmbit, no assoleixin els objectius mínims, no utilitzin amb eficàcia els recursos...), perquè, si no se'ls ajuda, poden quedar immersos en una dinàmica negativa. L'Administració ha de preveure una intervenció compensatòria de la desigualtat per ajudar aquests centres.
- c) Els centres haurien de tenir capacitat per:
 - Intervenir en la configuració de les plantilles segons el propi projecte educatiu. Aquest és un dels punts en què caldria anar prenent mesures per avançar .
 - Tenir recursos adaptats, tant pel que fa referència a la qualitat com a la quantitat, sempre que els projectes educatiu i curricular ho justifiquin i la planificació estratègica ho avaluï.

- Definir aspectes lligats a l'organització dels processos d'ensenyament-aprenentatge, l'atenció a la diversitat i al currículum i la utilització de materials diferenciats.
 - Participar en l'elaboració i el desenvolupament dels plans impulsats pels serveis educatius respecte als processos d'avaluació dels centres.
 - Intervenir en el disseny dels plans de formació de zona i elaborar els propis plans de formació de centre, tenint en compte les necessitats de desenvolupament del projecte curricular. Cal descentralitzar la gestió d'aquests plans.
 - Concretar els models organitzatius i de direcció, tot adequant-los a les necessitats de cada centre i de manera que afavoreixin la implicació i la participació de tots els sectors.
 - Participar en la determinació dels horaris i els calendaris generals.
 - Participar en les polítiques de compensació de desigualtats i de beques.
- d) Cal avançar en la idea de coresponsabilització i compromís entre els centres docents i l'Administració educativa. Una bona manera de fer-ho efectiu és a través d'un acord triennal de servei educatiu entre les administracions i cadascun dels centres, en forma de contracte-programa o "acord centre-Administració", que hauria de ser una breu llista d'objectius i plans d'actuació que el centre es compromet a dur a terme i per als quals rep uns recursos; també defineix el procés de seguiment de l'acord i els indicadors per mesurar el progrés en l'assoliment dels objectius. Tot i així, no s'hauria de confondre exactament aquest projecte amb el de direcció de centres i hauria d'anar a banda de l'assignació de recursos bàsics i comuns per a tots els centres.

Propostes respecte a l'àmbit pedagògic i curricular

- a) Aconseguir que el currículum obligatori proporcioni marges de maniobra amplis per poder confeccionar des del centre un currículum realment propi i diferenciat, basat en les competències bàsiques.
- b) Cal que l'Administració, mitjançant la Inspecció, faciliti i doni suport a la innovació curricular.
- c) Cal que a les instruccions d'inici de curs es redueixi la normativa i s'augmentin les orientacions adaptables a les realitats dels centres.

- d) Cal que les avaluacions externes tinguin en compte els contextos en què s'apliquen per evitar que el fet d'haver de superar unes proves iguals per a tots els centres condicioni el currículum.
- e) S'entén que el subjecte d'aquesta autonomia és el centre, entès com a entitat viva i dinàmica, amb programes d'intervenció educativa propis i diferenciats, i no l'individu. Cal reforçar el sentit col·legiat del centre i el treball en equip davant el dirigisme de l'Administració i l'individualisme de certs sectors del professorat.
- f) Cal que des de l'Administració es faciliti més assessorament, formació i recursos a tot el professorat i no s'ha de perdre de vista que el projecte curricular ha de, si no incloure, tenir presents altres plans sobre els quals els centres haurien de decidir, com els d'acció tutorial, orientació, acollida, etc.

Propostes respecte a l'àmbit organitzatiu

- a) Cal autonomia per poder organitzar el centre (etapes, cicles, àrees, etc.). La premissa fonamental és que els òrgans tinguin un funcionament democràtic i capacitat decisòria en tot allò que tingui relació amb fórmules organitzatives del centre, com ara formes d'agrupament de l'alumnat, organització interna, activitats de dins i fora del centre que implicarien la modificació d'horaris, etc.
- b) Cal deixar clar quins són els òrgans de govern i de coordinació mínims que ha de tenir cada centre, però s'hauria de tenir un marge per establir un model propi de direcció. Cal reforçar els òrgans de coordinació horitzontal per consolidar l'acció educativa dels equips docents.
- c) Cal acostar l'Administració a la realitat dels centres i allunyar-se de models centralitzats i descontextualitzats. Per tant, cal dotar de més competències els Serveis Territorials d'Educació.
- d) Cal promoure formes d'organització de zona o municipi que recolzin i coordinin l'acció dels centres i el seu compromís en un territori concret, redueixin la burocràcia i descentralitzin la gestió.
- e) Cal reduir al mínim la normativa i fer possible que els centres i l'Administració educativa puguin realitzar intervencions diferenciades d'acord amb la diversitat de la realitat educativa.
- f) Cal incrementar en les instruccions els apartats d'orientacions i minimitzar tot el que és imperatiu.
- g) Cal capacitar els equips directius amb formació específica prèvia i formació continuada després dels processos de selecció i elecció.

- h) Cal endegar mesures per aconseguir equips directius més estables i amb capacitat per liderar projectes pedagògics duradors.
- i) Cal que el nombre i definició dels càrrecs i les condicions de cos o situació administrativa per accedir-hi no estiguin sotmesos a una normativa restrictiva.

Propostes respecte a l'àmbit econòmic o de recursos

- a) Cal generar una cultura en què s'entengui que l'equitat, l'eficàcia, l'excel·lència del servei i l'eficiència són objectius de la gestió dels recursos públics.
- b) Cal establir sistemes de rendició de comptes, informació i transparència. Els recursos públics s'han de gestionar amb responsabilitat i l'exercici de l'autonomia comporta entrar en processos de petició de responsabilitats. En general, el grau d'autonomia estimula a utilitzar millor els recursos de què es disposa i, per tant, es milloraria l'eficàcia i l'eficiència de la gestió.
- c) Cal garantir que tots els centres públics i privats concertats han de disposar de recursos suficients per poder dur a terme el seu projecte de centre, és a dir, uns recursos mínims per a tots, que es distribuïran amb criteris objectius. A més, hi podrà haver uns recursos afegits per a aquells centres que vulguin portar endavant un contracte-programa.
- d) Els centres públics haurien de poder gestionar directament una part dels recursos de mobiliari i equipaments i del manteniment dels edificis, instal·lacions i equipaments.
- e) Cal que els centres puguin obtenir recursos addicionals als del Departament d'Educació: lloguer d'infraestructures, prestació de serveis (cursos de formació continuada...), donacions, endeutament, voluntariat, etc, i alhora preveure una discriminació positiva envers els centres amb més mancances.
- f) Caldria estudiar el nivell d'autonomia dels centres privats en la definició de perfils del professorat que contracta i veure en què i fins on es podrien apropar els procediments de selecció del personal de l'escola pública al model de les privades, tot i tenint present que es tracta de personal que es regeix per les normes del funcionariat. Caldria, paral·lelament, veure com en els centres privats concertats es poden establir criteris de transparència, mèrit i capacitat propis de la funció pública.
- g) Amb referència al professorat dels centres públics, es necessari que els centres puguin definir els perfils que necessiten i cal promoure iniciatives o experiències per buscar fórmules que permetin avançar en aquest sentit.

- h) Cal concretar, d'acord amb l'ordenació curricular, les especialitats dels llocs de treball docents necessaris i mínims, que es defineixen com a llocs ordinaris, i definir com a específics (optativitat, necessitats específiques dels alumnes, innovació educativa) alguns llocs de treball per a un període concret, d'acord amb el període exigit pels projectes de què es tracti (aula d'acollida, aules obertes, biblioteca, etc.).
- i) És necessari afavorir i facilitar la mobilitat del professorat entre els centres públics del territori al marge del concurs de trasllats. Caldria aplicar a les adscripcions altres possibilitats, com poden ser les comissions de serveis o que el centre pugui demanar el perfil més idoni per ocupar una plaça.
- j) Els centres públics haurien d'intervenir en els mecanismes de definició de les plantilles, d'acord amb les necessitats del centre, a través dels òrgans de gestió.
- k) Els centres haurien de participar en l'avaluació del professorat prenent com a referent la responsabilitat i la dedicació; aquesta ha de formar part de la "carrera professional" i comportar millores retributives o d'altra naturalesa.

3. Igualtat d'oportunitats i llibertat d'ensenyament en el marc del servei públic educatiu

3.1. Valoració global

Es valora positivament aquest document en el sentit que està encaminat a crear les bases per aconseguir que l'escola sostinguda amb fons públics sigui universal, oberta realment a tothom, sense cap tipus de discriminació explícita o implícita i que, entre altres aspectes importants, atengui d'una manera significativa l'escolarització de la població immigrada en edat escolar, garanteixi el dret a l'educació a tothom, prengui com a fonament la igualtat, l'equitat i la justícia social i ofereixi una educació gratuïta i de qualitat.

També es valora com a positiu que el document emmarqui en el servei públic educatiu la totalitat de centres finançats amb fons públics i que, respectant la naturalesa jurídica de les diverses institucions que el presten, intenti trobar punts comuns entre la pública i la privada, tot mantenint les dues xarxes.

El document recull els temes més polèmics del debat educatiu sobre els quals cal arribar a un acord, però es considera que presenta alguns aspectes millorables, que són els següents:

- Cal explicitar els principis constitucionals i assenyalar en quins àmbits i quines condicions s'ha de desenvolupar i garantir el dret a l'educació i, en el seu cas, quines modificacions legals són necessàries en la situació actual.
- Cal fer una introducció fonamentada sobre la realitat del sistema educatiu que tenim, constituït pels centres de titularitat pública i els de titularitat privada, com també que es diferenciïn la seva naturalesa i característiques.
- El document fa referència a dos sistemes educatius, la qual cosa crea confusió, perquè es tracta d'un únic sistema educatiu amb dues xarxes, la pública i la privada concertada, que haurien de tenir les mateixes bases i objectius en el marc del servei públic educatiu. S'observa que el document està excessivament enfocat cap als centres privats concertats. Hi manca explicitar el servei de l'escola pública i suprimir les qualificacions negatives que conté.
- Falta un reconeixement del paper i la importància de la comunitat educativa i s'ha d'explicitar com es faran la gestió i el control del funcionament dels centres. Cal

tractar des d'una visió més global l'educació amb activitats formals i no formals, i assenyalar les condicions per acollir-se al concert educatiu.

- Els principis dels apartats de la segona part del document *Condicions per a la igualtat d'oportunitats en el servei públic d'educació* i *Condicions per a la llibertat d'ensenyament en el servei públic d'educació* estan plantejats d'una manera massa general. Cal assenyalar quins són els grans principis i buscar totes les condicions per aconseguir-los.

3.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya

El posicionament del Consell no és de total acord, perquè es mantenen diferències en alguns temes. Es considera que mostrar els elements de discrepància és una manera d'enriquir aquest document. Per tant, s'assenyalen els aspectes generals en què s'està d'acord i, en cada cas, aquells que, si escau, han de ser objecte de debat.

Es considera primordial definir i aclarir alguns conceptes clau, com ara llibertat d'ensenyament, igualtat d'oportunitats i servei públic educatiu. Aquestes precisions han de facilitar que es pugui arribar a posicionaments al màxim d'harmònics.

Cal que un grup d'experts faci un estudi econòmic per determinar si el finançament als centres és suficient, atenent els components dels costos, per tal de proposar els recursos adients per a tots els centres.

Cal dotar-nos d'un servei públic educatiu que garanteixi la igualtat d'oportunitats i la concurrència entre el sector públic i la iniciativa privada amb voluntat social, per aconseguir un sistema educatiu amb equitat i de més qualitat.

Es valora positivament que a Catalunya hi hagi dues xarxes de centres finançades amb fons públics que conformin el sistema educatiu.

Es considera que la llibertat d'ensenyament no ha d'estar lligada exclusivament al dret d'elecció, sinó també a la programació i la planificació d'una oferta suficient i plural de llocs escolars gratuïts que assegurin també l'equilibri territorial, l'equitat, la cohesió social i el respecte per la diversitat.

Es considera que determinar el caràcter propi del centre és competència de la titularitat, en canvi, en l'elaboració del projecte educatiu, cal fomentar la participació de la comunitat educativa.

Punt de debat: Alguns membres entenen la planificació com un element per analitzar les necessitats d'escolarització i que, en el cas que calgui un increment de llocs escolars, aquests siguin coberts preferentment pel sector públic, en contraposició,

altres membres consideren que la planificació ha de respectar la varietat de centres educatius (públics i privats concertats).

L'educació com un dret fonamental

El sistema educatiu obligatori ha de garantir el dret a l'educació de tota la ciutadania, prenent com a fonaments la igualtat, l'equitat, la cohesió, la justícia social i la compensació de les desigualtats, i oferint una educació gratuïta i de qualitat per a tothom.

La igualtat hauria d'emmarcar les oportunitats educatives d'una manera efectiva des de l'accés al sistema educatiu obligatori i perllongar-se al llarg de tota la vida. La gratuïtat de l'educació és una condició indispensable per garantir la igualtat d'oportunitats. La varietat de projectes educatius, dins d'un mateix marc general, enriqueix el sistema.

Al document hi figura el "dret a l'educació" lligat a la "llibertat d'ensenyament", i aquesta al "dret a l'elecció de centre". El dret a l'educació és molt més ampli. El dret a l'educació lligat amb la llibertat d'ensenyament i la igualtat d'oportunitats no s'assegura només amb el dret a l'elecció de centre, sinó es potencia amb altres factors molt importants com, per exemple, l'equitat, la compensació de les desigualtats, l'existència de diferents models de centres, etc.

Punt de debat: La pluralitat té molts significats. Respecte a la creació de centres, caldria entendre que hi ha d'haver un gran ventall de diferents tipus de centres públics i privats amb diferents projectes educatius. Es pot entendre també que cada centre és plural en ell mateix, en el sentit que és una escola per a tothom.

Servei públic educatiu

Un centre educatiu farà un servei públic si respon a les necessitats socials i a l'interès general.

L'escola sostinguda amb fons públics ha de poder complir la vocació d'escola universal, oberta a tothom sense cap tipus de discriminació explícita o implícita.

Per prestar un servei públic educatiu s'han de complir les condicions següents:

- Tothom ha de tenir accés a l'educació en el marc de la igualtat d'oportunitats.
- Els centres no han d'aplicar criteris o condicions que suposin limitacions a l'accés. Tothom ha de poder exercir el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats, tant en centres de titularitat pública com en centres de titularitat privada sostinguts amb fons públics.

- El foment d'accions de caràcter compensatori dirigides a persones en situacions desfavorides.
- Els centres finançats amb fons públics han d'oferir i impartir els ensenyaments concertats en condicions de gratuïtat a totes les famílies.
- Els centres finançats amb fons públics no han d'aplicar cap tipus de discriminació a aquelles famílies que, fent ús del dret dels pares a la lliure elecció de centre, vulguin accedir-hi i han d'atendre amb preferència els alumnes amb necessitats educatives específiques, tot col·laborant en la seva integració, en el marc de la igualtat d'oportunitats i de la llibertat d'ensenyament.

Els centres privats concertats han de complir les condicions per ser un servei públic i, per tant, tindran finançament públic aquells que compleixin els requeriments establerts.

El fi últim del servei públic educatiu ha de ser la qualitat i l'equitat.

Es considera que en aquest apartat ha de constar-hi l'objectiu general de l'educació, que té com a tret bàsic la formació d'una ciutadania culta, capaç d'aprendre al llarg de tota la vida, dotada de valors sòlids, crítica i competent per intervenir activament en una societat democràtica amb voluntat de transformar-la. L'adoctrinament ha d'estar fora de l'àmbit escolar.

Cap al servei públic educatiu

El servei públic educatiu ha de garantir l'exercici del dret universal a l'educació i demana disposar de capacitat d'adaptació a les noves realitats socials, garantint efectivament la igualtat d'oportunitats de tots els nois i noies del país. Aquest servei educatiu es considera responsabilitat tant dels centres públics com dels privats, en un marc respectuós amb la llibertat d'ensenyament i l'equitat.

Condicions per a la igualtat d'oportunitats en el servei públic d'educació

Al tercer paràgraf, es proposa suprimir-hi "en el cas d'existència de més demanda que oferta de places", perquè el més important és que hi hagi els mateixos criteris per a tots els centres en l'assignació de places. S'observa, per exemple, que en passar a la segona opció de la sol·licitud, perquè al primer centre demanat no hi ha places, la puntuació del barem queda desvirtuada i s'hauria de fer novament. Per tant, s'han de revisar els processos i veure per què determinats criteris no funcionen.

S'està d'acord amb la gratuïtat efectiva en l'admissió al centre i en l'escolarització en tots els centres del servei públic educatiu en el segon cicle de l'educació infantil i en tot

l'ensenyament obligatori. L'Administració garantirà aquesta gratuïtat amb el seu finançament.

No ha d'haver-hi cap discriminació per raons ni conviccions morals, religioses o de qualsevol altra naturalesa.

Cal seguir els mateixos criteris d'admissió en tots els centres del servei públic educatiu.

La gratuïtat dels recursos i materials didàctics és necessària per desenvolupar els projectes curriculars.

S'ha de garantir una resposta educativa pertinent a tot l'alumnat, en funció de les necessitats educatives específiques de cadascú.

Cal racionalitzar l'horari dels centres docents, com a element de millora de la qualitat i per tal de mantenir horaris d'extensió equivalent en tots els centres, independentment de la seva titularitat.

Cal afavorir ajudes que evitin la discriminació en les activitats extraescolars per raons econòmiques.

És imprescindible l'aplicació de models avaluatius comprensius i justos.

Condicions per a la llibertat d'ensenyament en el servei públic d'educació

S'ha d'afavorir que els projectes dels centres es puguin coordinar amb els projectes de zona, perquè es considera important aquesta coordinació entre projectes educatius de zona i de ciutat.

Cal garantir la participació del consell escolar en la confecció del projecte educatiu.

Cal fomentar l'autonomia del centre i el seu professorat per a l'elaboració del projecte curricular i els criteris metodològics.

Respecte al tema de la participació de l'Administració local, que conté el primer punt, cal tenir presents les matisacions següents:

- En els centres concertats, com a servei públic, també hi podrà participar l'Administració local per tal d'afavorir el lligam amb l'entorn.
- El titular podrà comptar amb l'assessorament de l'Administració local perquè el centre s'arrelli a l'entorn, però no ha de ser una condició obligatòria.

3.3. Propostes

Les propostes perquè els centres sostinguts amb fons públics adquireixin la consideració directa de servei públic i garanteixin la qualitat del sistema educatiu són:

- a) Compromís que el caràcter específic de cada centre garanteixi que la seva acció educativa respecti la pluralitat social i es fonamenti en la coeducació com a element transmissor de valors d'igualtat contra l'exclusió, la discriminació i la violència de gènere, i sigui consegüentment vàlida per a qualsevol família i alumne o alumna.
- b) Adequació de l'activitat educativa per atendre la diversitat de l'alumnat i l'assoliment d'una major igualtat d'oportunitats. Establiment d'objectius específics amb acord de l'Administració, la qual garantirà el seu suport. Formalització mitjançant un contracte-programa de caràcter plurianual.
- c) Flexibilització de les orientacions curriculars per tal d'afavorir una atenció educativa integradora i no discriminatòria que resulti adient als alumnes amb necessitats educatives específiques.
- d) El concert entès com un instrument de què l'Administració disposa per garantir la igualtat d'oportunitats, tot complint els principis de planificació, en l'exercici del dret individual a l'educació i la seva gratuïtat que assisteix totes les persones en un context de llibertat d'ensenyament.
- e) El concert educatiu comporta una sèrie de drets i obligacions regulats per la llei, però allò que es qualifica d'aportació econòmica és el mòdul del concert, l'import del qual ha d'assegurar la gratuïtat per a totes les famílies. La gratuïtat de l'educació és un dels elements indispensables per garantir la igualtat d'oportunitats.
- f) Anàlisi pública i exhaustiva dels costos de l'educació per tal d'establir d'una manera real i contrastada els mòduls de referència.
- g) No es poden negar possibilitats de creixement i finançament als centres concertats que compleixin els requisits.
- h) L'Administració, quant a titular dels centres públics, ha de reforçar la xarxa pública.
- i) Increment progressiu dels recursos econòmics per tal de convergir realment amb els països de l'entorn.

- j) Elaboració d'una memòria econòmica i un calendari que concreti la implementació del nou concepte de servei públic educatiu i la gratuïtat efectiva.
- k) Planificació de l'oferta educativa per part dels poders públics, d'acord amb tots els agents implicats. Elaboració d'un mapa com a guia i referent per a l'actualització continuada de l'oferta.
- l) La creació d'un centre educatiu no comporta necessàriament el concert. El Departament d'Educació ha de planificar el creixement dels centres públics, però també ha de tenir en compte l'oferta dels centres privats concertats. Així, la planificació es basa en totes les places disponibles dels centres sostinguts amb fons públics i l'Administració decideix on se'n creen de noves en funció de les necessitats d'escolarització.
- m) S'ha de planificar amb la participació de totes les administracions i calen acords socials i polítics per fer-ho, com també establir els principis d'adaptació a la nova realitat demogràfica.
- n) Els condicionaments de la planificació també han afectat centres concertats que no han pogut ampliar línies, tot i tenir els espais i la capacitat per fer-ho. Per tant, al document han de constar-hi tant la planificació com els acords per no trencar l'estabilitat del sistema pactat.
- o) Assignació de recursos humans i materials d'acord amb les necessitats.
- p) Marc horari escolar equivalent en tots els centres que presten el servei públic educatiu.
- q) Cal tendir a la igualtat de condicions laborals del personal, independentment de la titularitat del centre.
- r) Revisió dels actuals serveis educatius. Cerca d'un model més integrat.
- s) Obligatorietat de compliment dels acords amb un seguiment i una avaluació.

4. Família i educació

4.1. Valoració global

El document tracta, per primera vegada i d'una manera sistematitzada, les relacions entre escola i família i compleix adequadament la funció de posar sobre la taula les qüestions principals.

Parteix dels canvis socials i econòmics que han portat a una nova situació en la qual cal replantejar la relació de l'escola amb les famílies i el territori, les situacions dels quals poden ser molt diverses i, per tant, plantejar desafiaments importants.

Un aspecte molt positiu del document és que ressalta el paper de les AMPA i destaca la funció crucial que desenvolupen en l'oferta d'activitats complementàries i extraescolars en els centres educatius i com a vehicle principal de la participació de les famílies a l'escola. S'ha de tendir cap a una legislació que reconegui i recolzi el paper de les AMPA en la creació i gestió d'aquestes activitats, com també en la dinamització general dels centres educatius.

Potser és excessiu el pes que es dóna a l'escola en la coresponsabilització amb la família en el document, ja que s'haurien de valorar també altres opcions possibles a l'entorn i el territori. L'escola no és l'única responsable de les relacions amb les famílies i l'entorn. També s'han de tenir en compte l'esforç i les accions dels projectes educatius de ciutat i territorials. Per tant, sembla més adient parlar de les famílies en l'educació.

De tota manera, l'escola ocupa la millor posició per coordinar la coresponsabilitat en l'educació, tot i que també cal comptar amb els altres agents educatius i valorar el paper de cadascú. L'escola pot facilitar espais i temps per a les relacions amb les famílies i el territori i, per tant, ha d'estar oberta a la comunitat. Ara bé, l'escola és una institució amb un projecte educatiu i, per tant, l'ús que es faci dels espais i les instal·lacions escolars no ha de ser contrari als valors d'aquest projecte.

També sembla massa contundent plantejar que s'ha cedit tot el protagonisme a l'escola.

En el plantejament general del document es troba a faltar alguna referència específica a l'arribada d'immigrants. El tipus de família que descriu no s'ajusta a molts dels models de les famílies que estan arribant al nostre sistema educatiu provinents d'altres països.

Tampoc es fa esment suficient a l'etapa educativa corresponent a les llars d'infants (0-3 anys).

4.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya

Quant a la dimensió individual de la participació de les famílies a l'escola

Es considera més adient parlar d'"acord" en comptes de "contracte" quan es parla dels compromisos entre escola i família. Un contracte implica unes conseqüències legals o mercantils que no persegueix la relació entre la família i l'escola. És bo que quedi constància escrita dels compromisos de les dues parts: què espera l'escola de les famílies i què esperen les famílies de l'escola, i aquests compromisos i acords han d'estar vinculats amb el projecte del centre. Els acords han d'incloure no només els aspectes formals o de funcionament del centre, sinó també aspectes relacionats amb la responsabilitat conjunta de l'escola i la família en l'educació i principis bàsics com respectar totes les persones, d'una manera prou universal com per no excloure ningú. L'acord tampoc pot estar regulat des de fora de l'escola, sinó que s'ha de respectar l'autonomia del centre.

Els projectes educatius de centre han de ser objecte d'informació pública i clara, i han d'explicitar la carta de serveis que el centre ofereix. Actualment els projectes educatius es presenten d'una manera molt heterogènia i, per tant, s'hauria d'establir quina informació ha de contenir el projecte educatiu i que es presenti d'una manera entenedora per a totes les famílies.

S'ha d'assegurar que el professorat tingui un temps suficient d'hores per a l'acció tutorial amb les famílies, en el marc del pla d'acció tutorial en tot l'ensenyament. Aquesta proposta ha d'anar coordinada amb la d'assegurar permisos laborals perquè pares i mares puguin anar a les entrevistes amb els tutors. L'acció tutorial s'ha de potenciar en tots els seus aspectes i cal aclarir les seves funcions respecte a les famílies. De tota manera, cada centre ha de tenir una certa autonomia en l'organització de l'acció tutorial, tot assegurant uns mínims de temps disponible per al professorat. Això no s'interpreta com un increment de les hores de dedicació del professorat, sinó com un canvi d'organització que permeti més temps dedicat a la família i que pot comportar la necessitat d'augmentar plantilles.

La capacitació per afrontar la relació amb les famílies i la interacció per incrementar l'efectivitat de l'acció educativa ha de ser part integrant de la formació inicial i permanent del professorat.

S'ha d'assegurar l'existència d'espais de debat i reflexió per a les famílies i la seva relació amb els centres educatius, amb una implicació de les direccions dels centres i

amb col·laboració amb les AMPA i les escoles de mares i pares. Aquests espais han de ser adients tant per a les famílies com per al professorat. En els temes curriculars que afecten més les famílies, com ara educació en actituds i valors, resolució de conflictes, salut alimentària, educació de les emocions, etc., s'ha de comptar amb elles i establir una estratègia conjunta.

S'han de potenciar les reunions i les entrevistes individuals amb les famílies, informant-les mitjançant una llista de temes a tractar i deixant alguna constància escrita dels compromisos adquirits. Aquestes no s'han de limitar només a temes curriculars, sinó també als de coresponsabilitat educativa. Les reunions col·lectives amb els pares i mares del grup-classe també han de comptar amb un ordre del dia clar i no s'han de limitar únicament a una exposició del funcionament del curs, sinó incloure també aspectes complementaris que siguin útils a les famílies en la seva tasca educativa. En aquest sentit, una sola reunió anual amb el col·lectiu de pares i mares del grup classe no és suficient.

L'escola i tots els seus recursos i serveis educatius han d'articular-se amb els serveis de suport existents al territori (socials, sanitaris, de benestar i família, i d'altres). S'han d'augmentar els recursos humans dels EAP i dels serveis d'assistència social. La Comissió interdepartamental de coordinació d'actuacions de l'Administració de la Generalitat adreçades a la infància i l'adolescència amb discapacitats o amb risc de tenir-ne (CETIC), en què hi intervenen els departaments de Salut, Justícia i Interior, Benestar i Família, i Educació, ha d'encarregar-se d'establir, conjuntament amb els ajuntaments, un protocol clar de coordinació, derivació i tractament dels recursos disponibles.

El projecte educatiu dels centres hauria d'establir com s'assumeix l'orientació i la supervisió de la relació amb les famílies, i hauria de quedar a càrrec de l'equip directiu i els òrgans de coordinació la gestió i la coordinació d'aquestes tasques.

S'han d'assegurar projectes educatius 0-16, o 0-18 quan escaigui, per a tots els centres sostinguts amb fons públics, no només els de nova creació. El trencament als 12 anys per passar de primària a secundària, tot i tenir alguns aspectes positius quant a la maduració de l'alumnat, té molts aspectes qüestionables, com ara la incertesa de nova matriculació per a les famílies, la minva de la participació de les famílies a la secundària i la disgregació de grups cohesionats a la primària. La coordinació actual del pas de primària a secundària no sembla ser suficient i sembla que els centres que compten amb projectes 0-16 o 0-18 tenen avantatges clars en aquesta coordinació.

Quant a la dimensió col·lectiva de la participació de les famílies a l'escola

La legislació ha de preveure l'existència de les AMPA i fomentar-ne i promoure'n la presència en tots els centres educatius. Tot i ser una associació de caràcter voluntari, s'haurien de posar els mitjans perquè tots els centres en disposin.

Les AMPA no són l'única via de participació de les famílies, però és la més important. La participació dels pares i mares d'alumnes està assegurada per la seva presència als consells escolars de centre. Els centres, a través dels seus equips directius i de tot el claustre, han de fomentar i promoure, a més, la participació activa de les famílies en les AMPA, i el grau de participació ha de ser també objecte d'avaluació dels centres educatius. En el foment de la participació també han de tenir-hi un paper el territori i l'entorn de l'escola.

S'ha de tenir en compte també l'assessorament jurídic, comptable i fiscal per a les AMPA que ho necessitin, en la seva gestió de serveis i activitats extraescolars i les contractacions laborals que es realitzen.

Per tal de simplificar la gestió fiscal i comptable de les AMPA, s'ha de demanar la introducció de mesures fiscals que tinguin en compte el seu paper en el sistema educatiu. També s'ha de pensar si el règim d'associacions d'utilitat pública és adient per al caràcter de les AMPA, o si convé crear un règim especial per a elles. De tota manera, s'ha de tenir en compte el model d'activitats fora de l'horari lectiu que s'adopti per veure quines mesures són necessàries.

No està clar quines són les activitats pròpies de les AMPA. Pel seu caràcter d'associació de defensa dels interessos dels pares i mares d'alumnes en relació amb l'educació dels seus fills i filles, l'única activitat que els és realment pròpia és la representació i la defensa d'aquests interessos. La gestió directa de serveis i activitats complementàries i extraescolars és una activitat que les AMPA fan per necessitat, però el correspondria més la planificació i el control que gestionar-les directament.

Les AMPA són un espai privilegiat per facilitar la funció d'acollida i d'integració de famílies nouvingudes.

Es proposa que hi hagi un interlocutor directe i permanent al Departament d'Educació amb les federacions d'AMPA per agilitar la comunicació amb l'Administració.

Pel que fa a la formació de mares i pares, es proposa augmentar els recursos econòmics per a aquesta tasca, com també introduir metodologies innovadores per arribar a les famílies amb més necessitat de formació en les seves funcions educadores, que solen ser les que no participen d'aquests tipus de formació. És fonamental aprofitar la llarga experiència de les escoles de mares i pares de les federacions d'AMPA. A més ha d'haver-hi una implicació del territori, a través dels

serveis socials i de benestar i família, perquè són els més adients per detectar les necessitats i ajudar a la conscienciació de les famílies que necessitin formació. En aquest sentit és molt important treballar des de l'etapa 0-3.

S'ha d'estudiar la possibilitat de formació conjunta per a professorat i famílies per a les tasques que els siguin comunes en la coresponsabilitat educativa i com a via per augmentar la complicitat i reduir els recels entre els dos sectors.

Les AMPA han de participar en l'avaluació externa i interna dels centres i han d'estar-ne informades. S'han d'establir vies precises per a la comunicació entre l'equip directiu i l'AMPA, que és imprescindible i no pot estar supeditada a la voluntat o la bona relació que hi pugui haver. Aquesta comunicació entre AMPA i equip directiu també ha d'incloure la comunicació amb l'alumnat, quan escaigui per edat, com a part integrant de la comunitat educativa.

El consell escolar de centre ha de ser un òrgan de govern, de participació i de gestió dels centres, tot i que això dependrà de la legislació estatal. S'ha de distingir entre control de la gestió i gestió. El consell escolar de centre ha d'intervenir en el control de la gestió en tots els centres educatius sostinguts amb fons públic, com s'estableix constitucionalment. Aquest control de la gestió és necessari per assegurar un ús adequat dels recursos públics. Això no obstant, en els centres de titularitat pública s'ha de potenciar una gestió autònoma i eficaç a càrrec dels equips directius, per la qual cosa han de comptar amb els instruments necessaris. Per tant, el control de la gestió per part del consell escolar de centre s'ha d'establir d'una manera que no interfereixi en les tasques de gestió quotidiana. També s'ha de tenir en compte com fer compatible el control de la gestió amb les competències dels titulars del centres privats concertats.

Quant a l'escola i les necessitats horàries i de serveis de les famílies

Per establir el caràcter de l'horari escolar lectiu i no lectiu s'han de tenir en compte els paràmetres següents: 1) lectiu o complementari, 2) avaluable o no avaluable, 3) oferta obligatòria o voluntària, 4) assistència de l'alumnat obligatòria o voluntària i 5) gratuït o de pagament. Alguns d'aquests paràmetres van lligats i, per exemple, no pot haver-hi una activitat obligatòria que sigui d'oferta voluntària per part dels centres o de pagament per a les famílies. Aquests paràmetres són útils per determinar el caràcter de totes les activitats lectives, complementàries i extraescolars.

Es proposa que tots els centres comptin amb els recursos suficients per oferir una hora complementària al temps del migdia, que ara resulta massa llarg, o una activitat equivalent que els centres determinin segons la seva autonomia de funcionament. En tot cas, s'ha d'assegurar que l'horari escolar de tots els centres sostinguts amb fons públics sigui el mateix. S'ha de tendir que aquesta hora complementària sigui obligatòria i gratuïta, per assegurar les mateixes oportunitats a tot l'alumnat tenint en

compte la importància en la formació integral d'aquestes activitats complementàries. Es pot anar introduint d'una manera esglaonada, començant per una oferta obligada per part dels centres, però d'assistència voluntària per part de l'alumnat, i anar tendint a la gratuïtat començant per les famílies amb menys recursos econòmics. Una vegada se'n pugui assegurar la gratuïtat, ha de passar a ser obligatòria. Aquesta hora no ha de servir per incrementar la càrrega curricular, sinó per esponjar el currículum, fer reforços quan calgui o realitzar activitats de tipus complementari. Tampoc ha d'incrementar les hores que l'alumnat passa al centre ni l'horari lectiu del professorat, ja que pot ser impartida per altres professionals o educadors d'àmbits diversos (esplai, música, plàstica, teatre, esport, etc.).

Cal tenir present que encara que l'Administració educativa assumeixi el finançament de l'hora complementària o altres activitats equivalents, es mantindrà la possibilitat d'aportacions voluntàries per part de les famílies per establir altres serveis. Per tant, s'ha de valorar la possibilitat d'establir altres mecanismes igualadors per evitar que els centres ubicats en entorns amb una proporció més alta de famílies en situació socioeconòmica desfavorida no puguin oferir al seu alumnat les mateixes oportunitats que els centres educatius en què les famílies poden fer aportacions econòmiques importants.

El servei d'acollida matinal s'ha de generalitzar a tots els centres d'educació infantil i primària i ha de ser d'oferta obligatòria per als centres que tinguin demanda. En tractar-se d'una activitat extraescolar, s'ha de cofinançar amb les famílies, tot assegurant que ningú en quedi exclòs per raons econòmiques. En el cas de l'etapa 0-3 s'ha de tenir en compte en l'organització de l'oferta i la planificació educativa.

Cal avançar en la conciliació dels horaris familiars i laborals, i regularitzar el calendari escolar en períodes més homogenis que es corresponguin amb les avaluacions.

L'escola ha d'estar oberta des de començament de setembre fins a final del juny, i també durant la setmana o setmanes no lectives que s'introdueixin per esponjar el calendari. Durant el període no lectiu, s'organitzaran activitats extraescolars amb caràcter d'oferta obligatòria per als centres i assistència voluntària per als alumnes, amb un sistema de beques que impedeixi l'exclusió per motius econòmics. L'organització d'aquestes activitats ha de regir-se pels principis de coresponsabilitat, coherència amb el projecte educatiu dels centres, qualitat i equitat. L'Administració educativa, amb la participació del territori, ha d'assegurar l'oferta d'aquestes activitats segons els mecanismes que estableixi. Atès el caràcter extraescolar d'aquestes activitats, la responsabilitat de la seva organització no pot recaure en l'equip directiu del centre sense un increment de recursos humans específics per a aquesta tasca.

Els horaris i el calendari escolars es poden adaptar a la zona geogràfica deixant un cert marge de flexibilitat.

S'ha de definir el material didàctic dels centres d'una manera global, veure quin paper tenen els llibres de text i considerar el material didàctic com a part integrant de la infraestructura dels centres educatius. L'oferta educativa, pel seu caràcter obligatori, ha de ser gratuïta i, per tant, ha d'incloure tot allò que implica l'ús de la infraestructura dels centres educatius, el material didàctic inclòs. Es pot introduir la gratuïtat del material didàctic i escolar gradualment, començant per les famílies amb menys recursos econòmics.

S'ha de desvincular el dret a menjador escolar del dret a transport i limitar-lo únicament al cas que no hi hagi oferta escolar sostinguda amb fons públics al municipi de residència.

Quant a les activitats educatives més enllà de l'horari lectiu

S'ha de tendir a un model que comporti una coresponsabilitat entre l'escola, les famílies i el territori, tot assegurant sempre una coherència amb els projectes educatius dels centres.

Les activitats fora de l'horari lectiu han de ser de qualitat i s'ha de controlar el seu caràcter educatiu mitjançant comissions en què hi participin l'escola, les famílies i els educadors a càrrec de les activitats. La qualitat també ha d'assegurar que l'equip d'educadors tingui estabilitat.

Per acabar, han de ser activitats que es realitzin sota el principi d'equitat i, per tant, l'Administració educativa ha d'establir un sistema de beques perquè aquestes activitats estiguin a l'abast de totes les famílies. Tot i el seu caràcter no lectiu, aquestes activitats tenen un paper molt important en la formació integral dels infants i joves, amb especial incidència en sectors desafavorits, els quals s'ha d'evitar que en quedin exclosos per motius econòmics.

4.3. Propostes

Quant a la dimensió individual de la participació de les famílies a l'escola

- a) Un acord entre família i escola sobre drets i deures.
- b) Projectes educatius de centre exposats d'una manera clara i entenedora amb una carta de serveis educatius.
- c) Temps suficient per al professorat per a l'acció tutorial amb les famílies.
- d) Regulació a través dels convenis col·lectius de permisos laborals per a les famílies per assegurar la seva relació amb l'escola.

- e) Capacitació inicial i permanent del professorat per afrontar la relació amb les famílies.
- f) Espais de reflexió i debat per al professorat i les famílies per tractar temes curriculars que els afectin conjuntament (resolució de conflictes, salut alimentària, educació de les emocions, etc.).
- g) Regulació de les entrevistes personals amb les famílies, assegurant-ne la realització.
- h) Articulació de tots els serveis de l'escola amb els serveis del territori, amb un protocol de derivació establert per la comissió interdepartamental de coordinació de la Generalitat.
- i) Inclusió de la relació amb les famílies en el pla anual del centre.
- j) Tots els centres haurien d'estar inclosos en un projecte educatiu 0-16 o 0-18.

Quant a la dimensió col·lectiva de la participació de les famílies a l'escola

- a) Existència i foment de les AMPA previstos en la legislació.
- b) Impuls per part dels equips directius de la participació de les famílies a les AMPA.
- c) Assegurar assessorament jurídic, comptable i fiscal per a les AMPA.
- d) Introducció de mesures fiscal simplificadores.
- e) Recursos econòmics per evitar que algunes famílies quedin excloses de les activitats organitzades per les AMPA.
- f) Recursos per facilitar la funció d'acollida de les famílies nouvingudes que realitza l'AMPA.
- g) Establiment d'un interlocutor permanent entre el Departament d'Educació i les federacions d'AMPA.
- h) Augmentar els recursos econòmics per a la formació de mares i pares i donar suport a les escoles de mares i pares de les federacions d'AMPA en aquesta tasca.
- i) Formació conjunta per al professorat i les famílies per augmentar la consciència de coresponsabilitat.

- j) Participació de les AMPA en l'avaluació interna i externa dels centres.
- k) Vies de comunicació de l'AMPA amb l'equip directiu, i amb l'alumnat quan escaigui.
- l) El consell escolar ha de ser un òrgan de govern i participació dels centres que s'encarregui del control de la gestió.
- m) La gestió sempre ha de ser autònoma i eficaç i ha de tenir en compte les competències dels titulars dels centres concentrats, però ha d'estar sotmesa periòdicament al control del consell escolar del centre.

Quant a l'escola i les necessitats horàries i de serveis de les famílies

- a) Oferir una hora complementària o activitats equivalents al temps del migdia. Ha de tendir a ser una activitat complementària i no avaluable, però obligatòria i gratuïta. Podria començar sent obligatòria en l'oferta, voluntària per a l'alumnat i gratuïta per a les famílies amb menys recursos.
- b) Establir mecanismes anivelladors entre els centres educatius per assegurar que l'alumnat dels centres situats en entorns més desfavorits compti amb les mateixes oportunitats que el dels centres que reben aportacions econòmiques voluntàries importants de les famílies.
- c) Generalització del servei d'acollida matinal, d'oferta obligatòria per als centres i assistència voluntària de les famílies, amb cofinançament, però gratuït per a les famílies amb rendes baixes.
- d) Regularització del calendari escolar en períodes homogenis.
- e) Obertura de l'escola des de l'1 de setembre fins al 30 de juny amb activitats extraescolars d'oferta obligatòria i assistència voluntària, amb un sistema de beques per als alumnes que ho necessitin. L'Administració ha d'assegurar l'oferta en coordinació amb el territori i ha d'establir els mecanismes necessaris sense carregar la gestió dels equips directius.
- f) Adaptació del calendari escolar a la zona geogràfica.
- g) Considerar el material didàctic com a part integrant de la infraestructura dels centres i tendir a la seva gratuïtat. Redefinir el paper dels llibres de text dins el material didàctic.
- h) Desvincular el dret a menjador del dret a transport escolar.

Quant a les activitats educatives més enllà de l'horari lectiu

- a) Model de coresponsabilitat entre famílies, escola, educadors i territori.
- b) Activitats de qualitat amb tendència a equips estables.
- c) Assegurar l'equitat mitjançant un sistema de beques perquè ningú no en quedi exclòs.
- d) Millorar les condicions laborals i de qualificació dels monitors i les monitores.

5. Coresponsabilitat dels ajuntaments amb l'educació

5.1. Valoració global

La valoració global del document és positiva, especialment pel que fa referència a la primera part. Són especialment interessants les aportacions respecte als conceptes de coresponsabilitat i subsidiarietat.

En la mateixa línia de la nostra valoració, el document qualifica de clau la definició de coresponsabilitat expressada com a disposició bàsica de govern que ha d'inspirar polítiques on concorrin competències, iniciatives i aportacions del Departament d'Educació de la Generalitat amb competències, iniciatives i aportacions de les administracions locals. Cal assenyalar com a especialment valuosa la matisació que es fa d'aquesta disposició quan es diu que no es tracta d'una simple concurrència d'accions, sinó que principalment és una actitud relacional, un veritable capteniment i estil de treball regit pel principi de confiança mútua.

Quant al principi de subsidiarietat que es proposa com a fonament del procés de coresponsabilitat competencial, es defineix inicialment i d'una manera plenament formal com a expressió de la voluntat d'acostar al màxim als ciutadans la capacitat real de decidir les polítiques públiques, en aquest cas les de l'educació.

Al marge d'aquesta definició clàssica, es valora com a molt rellevant l'aportació que assenjala que la subsidiarietat no és simplement una manera diferent i neutra d'organitzar la decisió de polítiques i la prestació de serveis, sinó que es justifica sobretot perquè ha de ser facilitadora d'una millor interpretació política de les necessitats de la població i, finalment, promotora d'eficàcia en la prestació dels serveis que es deriven d'aquelles polítiques.

En ambdós casos s'entén que aquests elements aporten una interpretació dinàmica als dos conceptes clau sobre els quals el document mateix planteja la participació dels ajuntaments en l'educació.

Finalment, cal assenyalar que el document presenta també, al nostre entendre, alguns excessos o imprecisions que es tracten d'esmenar en les propostes que s'articulen al final d'aquesta aportació.

5.2. Posicionament del Consell Escolar de Catalunya

El posicionament del Consell respecte de la coresponsabilització dels ajuntaments amb l'educació és favorable. El principi que cal acostar al màxim als ciutadans la capacitat real de decidir les polítiques educatives és diàfan, i la necessitat d'incorporar i comprometre les administracions locals en el bon desenvolupament del sistema educatiu és també inqüestionable si és vol avançar en processos sostenibles de millora de la qualitat educativa i de substantivació dels continguts curriculars i educatius.

Cal assenyalar que la pràctica ha legitimat els ajuntaments per dur a terme qüestions educatives que no els corresponien. Així i tot, és molt important establir una regulació normativa per legalitzar aquesta voluntarietat, a més d'establir els recursos que es necessiten per dur-les a terme. Cal, però, precisar el repartiment de responsabilitats, especialment quan s'aplica el concepte de "competències concurrents", per tal d'evitar buits posteriors. En aquest sentit, pel que fa al tema del professorat de formació de les persones adultes, caldrà establir els processos corresponents de negociació.

A més, tal com consta al document, totes les propostes es plantegen com un camí a recórrer dins d'un procés de perspectives àmplies per buscar formes de distribució de coresponsabilitat competencial.

Es considera molt interessant la vinculació que el document estableix entre el funcionament autònom d'una ciutat i el desenvolupament de la seva capacitat de promoure l'autonomia de cada un dels seus centres educatius. Aquesta idea-força es veu especialment atractiva, ja que obre la possibilitat d'establir nexes d'unió entre les diferents parts del document dels experts.

També es valora positivament la importància que el document concedeix a les mancomunitats, enteses com a zones educatives entre grups de municipis que poden organitzar-se autònomament per assumir funcions o competències i que aïlladament no tindrien la capacitat administrativa per fer-ho. És, en realitat, una bona proposta per tal d'aprofundir en el funcionament autònom dels municipis i en la seva participació en la coresponsabilitat.

Per una altra part, s'entén que la coresponsabilització afavoreix un principi educatiu tan important com és l'adaptació a l'entorn, però, perquè es produeixi, és totalment necessari aprofundir simultàniament en els processos de descentralització. La rellevància que podrien tenir els consells escolars municipals com a instrument nuclear per a la dinamització de les relacions de les escoles amb l'entorn, necessita una major flexibilització administrativa per part del Departament d'Educació que permeti assolir un grau de descentralització en la presa de decisions més alt.

Un cop establerta clarament la posició favorable del Consell, l'aportació s'ha centrat en l'apartat següent dedicat a les propostes específiques, en el qual s'assenyala el repartiment de competències i responsabilitats entre el Departament d'Educació i els ajuntaments, estructurades a partir dels quatre grans àmbits establerts pel document dels experts:

- Competències generals.
- Competències en la gestió dels ensenyaments de règim general.
- Competències sobre ensenyaments no obligatoris.
- Competències en participació davant les necessitats educatives.

Així i tot, les subdivisions internes d'aquests apartats s'han modificat parcialment per tal de fer-les més entenedores o per corregir alguns errors que s'hi havien detectat. S'han incorporat al document aquelles assignacions competencials fetes pels experts amb les quals s'hi estava d'acord i s'hi han afegit aquelles que semblava que hi mancaven.

5.3. Propostes

Àmbit 1. Competències generals

Planificació general

- a) Correspon al Departament d'Educació exercir la planificació general del sistema i elaborar, d'una manera concurrent amb els ajuntaments, la programació dels ensenyaments de règim general i dels no obligatoris, per adaptar-la a l'entorn.

Ordenació acadèmica

- a) El consell escolar municipal és un dels instruments per definir el context i dur a terme l'adaptació a l'entorn.
- b) Cal implicar els centres.
- c) És necessària la flexibilització normativa des del Departament per tal d'afavorir la descentralització.
- d) Cal enriquir el concepte d'entorn a partir dels principis que ja s'apliquen habitualment.

Escolarització d'alumnes de règim general i obligatori

- a) El Departament és responsable de la determinació de l'oferta educativa.
- b) Els ajuntaments concorren en la planificació de l'oferta local i participen en el procés d'escolarització. Són responsables de la coordinació dels sistemes d'informació en el territori.
- c) D'una manera concurrent, el Departament i els ajuntaments despleguen el procés d'escolarització, decideixen la zonificació escolar, formen les comissions d'escolarització a partir de les oficines municipals d'escolarització, fan el seguiment, avaluació i anàlisi de la preinscripció i la matriculació, i decideixen l'adscripció de centres de primària i secundària i el calendari i l'horari escolars.

Creació, construcció i manteniment de centres públics

- a) El Departament és responsable de la creació i l'ampliació de centres de titularitat pública, com també de la programació econòmico-financera de la creació de centres.
- b) Els ajuntaments aporten els solars, fan la proposta de necessitats i la temporització corresponent i assumeixen el manteniment dels centres dels quals tenen la titularitat demanial (titularitat de l'edifici, no de l'activitat).
- c) Concorren Departament i ajuntaments en el procés de decisió sobre solars i la seva idoneïtat, construcció, temporització, ampliació de centres i responsabilitat en les obres de reforma, adequació i manteniment.

Avaluació del sistema

- a) És competència del Departament la inspecció general i l'avaluació del sistema, com també dels ensenyaments i dels centres.
- b) Correspon als ajuntaments ser consultats per a l'elaboració dels plans d'inspecció, informar els plans d'avaluació i rebre la informació dels resultats.
- c) D'una manera concurrent, analitzaran i avaluaran els components del sistema i acordaran accions de millora.

Àmbit 2. Competències en la gestió dels ensenyaments de règim general

Educació infantil 3-6 anys, educació primària, educació secundària obligatòria, batxillerat i formació professional específica

- a) El Departament és responsable de l'ordenació, la programació general i l'avaluació.
- b) El Departament ha de garantir la prestació del servei de menjador i, si escau, del servei de transport. Cal tendir a la universalització d'aquests serveis.
- c) Els ajuntaments participaran en la coordinació d'aquests serveis.
- d) Les dues administracions concorren en:
 - la supervisió dels serveis de menjador i transport;
 - la supervisió dels programes de suport a l'ensenyament;
 - l'elaboració d'informes i propostes en el marc dels processos d'avaluació;
 - l'establiment d'estratègies per possibilitar una escolarització fins als 18 anys a través del batxillerat o la formació professional específica.

Àmbit 3. Competències sobre ensenyaments no obligatoris

Etapa educativa 0-3 anys, ensenyaments musicals i artístics, formació d'adults, ensenyaments de règim especial d'esports i programes per a la transició a la vida activa

Etapa educativa 0-3 anys

- a) Correspon al Departament la planificació, la regulació i l'ordenació bàsica, com també l'aportació de finançament per a inversions, sosteniment de les places, subvencions i beques.
- b) Correspon als ajuntaments la responsabilitat i la titularitat dels centres públics del seu municipi, la construcció d'aquests centres, la contractació del seu professorat i personal, si escau, i també tenen, per delegació, la capacitat d'autoritzar l'obertura de centres privats d'aquest nivell i la capacitat de subvencionar-ne, si escau, els ensenyaments.
- c) Concorren en la planificació, el sosteniment dels centres públics, l'ordenació de l'activitat educativa, l'admissió de nens i nenes i l'exercici de les funcions generals referides a l'administració educativa.

Ensenyaments musicals i artístics

- a) Correspon al Departament la planificació, l'establiment de pressupostos, la regulació i l'ordenació bàsica.
- b) Correspon als ajuntaments la titularitat de les escoles de música i la responsabilitat de la seva construcció i del seu professorat i personal.
- c) Concorren en la planificació, el sosteniment de les escoles de música, l'admissió d'alumnes i l'autorització d'obertura d'escoles de música privades, com també en la planificació dels altres ensenyaments artístics.

Formació d'adults

- a) Correspon al Departament la planificació, l'establiment de pressupostos, la regulació i l'ordenació bàsica.
- b) Correspon als ajuntaments la titularitat dels centres públics i la responsabilitat de la seva construcció, de l'admissió d'alumnes i del seu professorat i personal en les condicions que s'estableixin.
- c) Concorren en la planificació i el sosteniment dels centres públics.

Ensenyament de règim especial d'esports

- a) El Departament i els ajuntaments concorren en la planificació d'aquests ensenyaments i en la relació dels centres amb l'entorn esportiu de l'àmbit geogràfic.

Programes per a la transició a la vida activa

- a) Concorren, principalment, els departaments d'Educació, Treball i Indústria i Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya i els ajuntaments en el desplegament per adequar aquests programes a les necessitats dels participants i a les demandes de l'àmbit empresarial per tal de facilitar la transició a la vida activa.

Àmbit 4. Competències en participació davant les necessitats educatives

Participació

- a) Els ajuntaments són responsables dels consells escolars municipals.
- b) Departament i ajuntaments concorren en la participació en els consells escolars dels centres sostinguts amb fons públics.

Vigilància de l'escolaritat obligatòria i prevenció del fracàs escolar

- a) Els ajuntaments són responsables, en col·laboració amb el centre, de fer complir l'escolaritat obligatòria.
- b) El ajuntaments concorren amb l'Administració en l'elaboració de programes de prevenció del fracàs escolar, de la coordinació dels serveis necessaris per a aquesta prevenció i de la coordinació d'aquestes activitats amb els centres.
- c) Departament i ajuntaments concorren en la coordinació general de programes i serveis de suport als centres en el seu finançament.

Obertura de centres públics fora de l'horari escolar

- a) Els ajuntaments, en concurrència amb els centres, impulsen l'organització d'activitats en els centres fora de l'horari escolar. Departament i ajuntaments, en concurrència amb els centres, coordinen les activitats i l'administració de cessió d'espais en horari no lectiu.

Coordinació del coneixement entre els centres i el seu entorn

- a) Els ajuntaments són responsables de l'organització, l'ordenació i la gestió de programes de coneixement de l'entorn. El Departament participa i concorre amb els ajuntaments en l'aportació de recursos per tal de garantir el desenvolupament d'aquests programes.

Programes d'atenció a població amb necessitats específiques

- a) El Departament aporta informació, coopera en els sistemes d'acollida, estableix mesures compensatòries d'educació, organitza l'atenció escolar específica i finança beques i ajuts compensatoris.
- b) Els ajuntaments gestionen sistemes d'informació, atenció i acollida a la població amb necessitats específiques, executa actuacions compensatòries, atén aquesta població fora de l'àmbit escolar i gestiona les beques i els ajuts compensatoris.

- c) Departament i ajuntaments concorren en la coordinació dels programes, en la col·laboració del reforçament de l'aprenentatge escolar i promouen la coordinació d'administracions educatives, socials i de salut.

Projecte educatiu de ciutat

- a) Les entitats locals han de promoure l'elaboració de projectes educatius de ciutat o territori i el Departament d'Educació s'ha d'implicar en el seu funcionament.

Autonomia dels centres

- a) Els ajuntaments han d'afavorir l'autonomia dels centres educatius promovent i traspasant la gestió autònoma dels recursos als centres en tot allò que no superi l'abast dels centres mateixos.

Coordinació dels programes educatius i la formació

- a) Els programes educatius dels municipis han de formar part de programes integrats, vinculats, quan calgui, a la formació permanent, i les administracions s'han de coordinar i presentar als centres ofertes educatives coherents.